

УДК 316:303.094.5

ЕВАЛЮАЦІЯ ЯК СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СОЦІОЛОГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

С. Г. Здрагат

*Одеський обласний інститут удосконалення вчителів,
провулок Нахімова, 8, м. Одеса, Україна, 65000,
nml.sveta@gmail.com*

Розглянуто проблему наукової й практичної цінності такої оціночної категорії як евалюація і визначається її функціональна роль. Надійна інформація про якість освіти стає у сучасному світі виробничим ресурсом, а в основу успішних стратегій управління якістю навчання закладаються такі базові елементи як, широкий погляд на освітні результати і поєднання різних методів оцінки освітніх досягнень, якість освітніх програм і ефективність освітнього процесу. Метою є розгляд наукової та практичної цінності евалюації, визначення її функціональної ролі у соціологічній перспективі на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Термін «евалюація» в галузі освіти передбачає її сприйняття як інтегративної категорії оціночно-аналітичної діяльності в різних проєктах по управлінню якістю освіти. Одним із основних напрямів модернізації освіти в Україні є формування евалюаційної культури як чинника у визначенні цінності наукових й освітніх програм і проєктів, а також окреслення ролі евалюації у демократизації освітнього простору нашої держави.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, оцінювання, оцінювальні дослідження, евалюація, евалюаційний підхід.

Останні десятиріччя характеризують об'єднанням зусиль різних країн у розробленні єдиних підходів до оцінки результатів навчання і проведенні міжнародних порівняльних досліджень, які дають цінну інформацію про стан освіти, дають можливість порівнювати підготовку учнів за міжнародними стандартами, здійснювати моніторинг якості освіти. Незалежні експертні організації проводять зовнішнє оцінювання, розроблення критеріальної бази, контрольнo-вимірювальних матеріалів, процедур оцінювання, складання рейтингів освітніх закладів, підготовку експертів і т. п. Обов'язковою рисою систем зовнішньої оцінки якості освіти є їхня відкритість і прозорість, доступність результатів для зацікавлених осіб і організацій. Надійна інформація про якість освіти стає у сучасному світі виробничим ресурсом, а в основу успішних стратегій управління якістю навчання закладають три базових елементи: широкий погляд на освітні результати і поєднання різних методів оцінки освітніх досягнень, якість освітніх програм і ефективність освітнього процесу.

Евалюація освітнього простору – це, по суті, тенденція його майбутнього удосконалення. Тому одним із основних напрямів модернізації освіти в Україні є формування евалюаційної культури як чинника у визначенні цінності наукових й освітніх програм і проєктів, а також окреслення ролі евалюації у демократизації освітнього простору нашої держави.

Метою статті є розгляд наукової й практичної цінності евалюації та визначення її функціональної ролі на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Евалюація як інноваційний спосіб оцінювання стала об'єктом досліджень у наукових працях В. А. Болотова, М. В. Ковальського, Є. А. Подольської, О. А. Макарової, О. А. Пальмової, М. Б. Шашкиної, які звертають особливу увагу на її роль у менеджменті якості освіти. Суттєвим проривом у розробленні теоретико-методологічних основ вивчення евалюації в системі соціологічного знання стали праці М. В. Гуськової, Т. Г. Коломоєць, М. В. Сачок, на основі яких з'являється можливість операціоналізувати евалюаційні поняття і терміни у соціологічному плані.

Оціночні дослідження соціально конструйованої реальності досить успішно проводять такі вітчизняні вчені, як І. В. Крапіва, В. В. Щербіна, Л. Л. Приходченко, В. І. Подшивалкіна, В. А. Луков. Організаційно-педагогічні засади експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загально-освітніх шкіл успішно розробляють О. С. Боднар, Н. В. Стребкова та ін. В. Л. Погрібна і В. В. Мальцев визначають набір принципів, на основі яких будується система критеріїв оцінювання. В полі зору таких дослідників, як С. Альохіна, Б. Вінницький, О. Кузьмін, М. Лендшел, О. Мазурик, Ю. Ратейчак, І. Санжаровський, знаходяться проблеми моніторингу та оцінювання освітніх програм. Функціональне покликання освіти з позицій евалюації як інноваційного оцінювального підходу розглядають Н. Ф. Єфремова, Є. А. Подольська та ін.

За останні десятиліття у світі інтерес до евалюації як до науки та практики вирішення соціальних та політико-економічних проблем значно збільшився з причин зростання попиту зі сторони держави на евалюацію державних проєктів і програм, а також збільшення кількості професійних організацій з евалюації і моніторингу, в Україні у науковому дискурсі і на сьогодні залишаються невирішеними питання природи та обґрунтованості евалюації, а також прийомів, методів, контексту та перспектив її застосування. Здебільшого евалюацію сприймали як перевірку ефективності здійсненої діяльності і ступеня її відповідності поставленим цілям. При цьому її розглядали у контексті раціонально-критичного осмислення соціально-педагогічної значущості цілей освітньої діяльності. Евалюація у такому розумінні поєднувала контрольні функції з критичним аналізом емпіричного досвіду на фоні прогнозування тенденцій розвитку освітнього процесу. Вона включала розроблення і обґрунтування процедур оцінювання якості освіти та всіх її компонентів. Останнім часом у системі управління якістю освіти велику увагу звертають на взаємозв'язок евалюації та логістики, що дає змогу розробити низку нових підходів для ефективного поєднання можливостей комп'ютерних засобів і програмного забезпечення зі структурою навчання і контролю його якості. *Логістика*, як і евалюація, націлені на проєктування відкритого освітнього середовища і забезпечення користувачів професійно грамотною і достовірною інформацією про стан освітньої системи та її підсистем (національної, регіональної, муніципальної, на рівні навчальних закладів та на індивідуальному рівні). Особливість логістичного підходу полягає в тому, що інформація про стан об'єктів освіти поєднується в загальну інформаційно-аналітичну і моніторингову систему. Концепція логістики результатів навчання – це чітко продумана система дій, розрахована на підвищення й оптимізацію інформаційних потоків освітньої статистики для економії коштів і людських ресурсів.

Евалюацією називали також і систематичне оцінювання всіх аспектів навчання і виховання, що включає сукупність методів корекційних впливів для підвищення якості освіти. Іноді її пов'язували з процесом розвитку освітніх закладів, з дискусіями про якість освіти, з розробленням програм розвитку шкіл. У такому ракурсі евалюацію сприймали як інструмент самоврядування, самоорганізації, проектування і розвитку шкільної життєдіяльності.

У методологічному плані надзвичайно важливо визначитись, чи є евалюація науковим дослідженням.

Спираючись на матеріали Ганни Коморовської [12, с. 44–46], спробуємо відрізнити наукові дослідження від оцінювальних у різних їхніх аспектах. Якщо мотивацією наукового дослідження є пізнавальна цікавість і устремління до правди, то в оцінювальному дослідженні – це потреба у розв'язуванні проблеми. Метою наукового дослідження є висунення певних висновків і формулювання тверджень, а оцінювального – прийняття раціонального рішення. Мета аналізу в науковому дослідженні полягає у формулюванні засад, знаходженні істини, а в оцінювальному – у якомога повнішому описуванні очевидного стану. Наукове дослідження і оцінювальне відрізняються також і роллю визначення: якщо для наукової роботи пояснення – це основна роль дослідження, то в оцінювальному дослідженні опис і оцінка є важливішими, ніж пояснення. Є певні відмінності щодо автономії проекту дослідження: якщо у першому випадку проект вибирається дослідником, то у другому – це робота на замовлення, оскільки мета роботи формулюється клієнтом. Ефекти наукового дослідження необов'язково є безпосередньо суспільно корисними; на відміну від цього, результати оцінювального дослідження одразу і безпосередньо придатні для клієнта. Вони суттєво відрізняються залежно від ролі чинника цінності: наукове дослідження не обмежується системою цінностей: для нього найважливішим є прагнення до отримання об'єктивних відповідей і формулювання правил. На відміну від наукового, оцінювальне дослідження тісно пов'язане з цінностями, притаманними об'єкту оцінювання, котрі визнаються клієнтом і обговорені з усіма учасниками процесу оцінювання.

Дещо іншу класифікацію розробив польський дослідник К. Конажевські, який відповідно до мети виділив два види евалюації:

1) *пізнавальне (діагностичне)* дослідження, яке надає інформацію про вид, діапазон і розмір практичної складності;

2) *оцінювальне* дослідження, котре надає знання про передбачувані і непередбачувані кроки діяльності; з його допомогою можна перевірити нагальність застосованих засобів [13, с. 12–13].

Намагаючись визначити місце евалюації, К. Конажевські характеризує її як тип наукових досліджень. Причому він зазначає, що метою теоретичних досліджень є дослідження наукової теорії, а практичні дослідження проводять, щоб додати імпульсів розвитку певної галузі суспільної практики. Практичні дослідження є науковими в тому розумінні, що спираються на теоретичні знання, хоча і не проектуються з думкою долучення до теоретичного дискурсу. Практичне дослідження адресується до конкретної цільової групи, а не до невизначеного члена наукової спільноти, як це передбачається у теоретичному дослідженні. Ця цільова група частіше за все виступає

спонсором дослідження. Причому, найважливішим критерієм розподілу практичних завдань є внесок дослідження у подолання труднощів, перед котрими стоїть цільова група.

Отже, якщо теоретичні наукові дослідження охоплюють дослідження і перевірку, то практичні – пізнання і оцінку. Саме ця оцінка і на загальному, і на індивідуальному рівні, врешті-решт, і складає функціональне призначення евалюації.

Швейцарські дослідники розрізняють контингентні та експлоративні дослідження.

Контингентне дослідження дає можливість порівняти очевидний стан із очікуваним, тобто перевірити, наскільки досягнуто цей аспект якості у співвідношенні до встановленої раніше норми. В якості такої норми може бути збірник стандартів, критеріїв і показників, окреслений ззовні (наприклад, міністерством чи наглядовою радою). За допомогою відповідного інструментарію школа досліджує ступінь дотримання встановлених стандартів. Оскільки специфікою освітньої системи є трудність у загальному визнанні і окресленні можливих до оперування норм якості дидактичної і виховної роботи, то ефективнішим є самостійне окреслення школою власних специфічних норм, стандартів, критеріїв і показників відповідно до обраної тематики. Проводячи контингентне дослідження, школа перевіряє ступінь дотримання власних критеріїв і стандартів.

Експлоративне дослідження дає змогу спрямувати діяльність учителя на удосконалення якості. Висновки оцінювання слугують кращому розумінню очевидності, дозволяють полегшити визначення проблем і надати пропозиції щодо їхнього вирішення. Проводячи експлоративне дослідження, школа не відходить від визначеної норми, але ставить собі «дослідницьке запитання», зосереджуючи дії на відкритих проблемах і завданнях. Прикладом можуть бути пошуки відповідей на питання: «Яким чином оцінюємо усні відповіді учнів у нашій школі?» або «За рахунок яких методів у нашій школі здійснюється індивідуалізація навчання?».

Отже, аналіз наведених класифікацій дає можливість зробити висновок, що на питання «Як є?», відповіді можливо знайти в ході діагностичного і експлоративного дослідження. Якщо ж стоїть питання «Чи це є так, як повинно бути?» (стан «як повинно бути» є окреслений для прикладу у формі стандартів), необхідно проводити оцінювальне або контингентне дослідження.

Ми погоджуємося з М. В. Сачок, яка на основі вивчення зарубіжного досвіду евалюації включає у її предметне поле дослідження наступних проблем: розвитку керівництва (англ. – *leadership development*), освіти, служби (англ. – *human services*), навколишнього середовища, охорони здоров'я, зайнятості, сільського господарства (англ. – *agricultural extension*), мистецтва, карного правосуддя (англ. – *criminal justice*), програми бідності (англ. – *poverty programs*), транспортування, неподібності (англ. – *diversity*), керівництва до результатів (англ. – *managing for results*), представлення індикаторів (англ. – *performance indicators*), ефективності влади (англ. – *effective governance*), прогнозування (англ. – *futureing*) тощо [21, с. 36]. При цьому ми вважаємо за важливе завдання визначення основних вимог до евалюаційних заходів з метою забезпечення її високої ефективності. Згідно зі стандартами евалюації Німецького евалюаційного товариства, існує чотири основних фундаментальних якостей евалюації: корисність, виконуваність, коректність, точність. Стандарти корисності мають забезпечувати направленість евалюації на чітко визначені наміри; виконуваність означає

забезпечення реалістичного, добре продуманого планування і проведення евалюації; стандарти коректності стоять на заставі поважного і чесного відношення до учасників евалюації; точність евалюації повинна забезпечувати збирання і передання достовірної інформації і достовірних результатів відносно поданого предмета і завдань [24].

Зазначимо, що у низці західних країн евалюація виділяється як окрема соціально-політична дисципліна. Європейські країни та США, Канада пропонують вивчення евалюації на магістерському рівні та на рівні PhD. [8, с. 179–181]. Таку методологічну близькість евалюації до соціології можна пояснити, по-перше, тим, що її проведення не обходиться без застосування соціологічних методів: «Професійні масштаби повинні визначатися науковими критеріями кількісного та якісного соціального дослідження» [24]. Дослідження звітів, представлених різними евалюаційними компаніями, показує, що найпопулярнішими методами при проведенні евалюацій є інтерв'ю, анкетування та фокус-групи. По-друге, евалюація є саме соціальним процесом і соціальною дією, соціальною інтеракцією [24, с. 59]. Підхід Л. Корпоровіча, Х. Сімонс, Р. Стейка, Е. Губи та І. Лінкольн є суто соціологічним, оскільки розглядає евалюаційний процес (*evaluation intervention*) у контексті соціального життя, що є на момент евалюації. Цей підхід акцентує увагу не тільки на соціальному, економічному, політичному контексті, а й на ефекті, який спричиняє *evaluation intervention* у соціумі.

З погляду впровадження, евалюація належить до системних інновацій щодо покращення якості управління школою, вдосконалення навчально-виховного процесу тощо. Метою внутрішнього оцінювання не може бути тільки контроль кінцевих результатів. Урешті-решт, оцінювання слугує оптимізації й подальшому розвитку педагогічної роботи. Початком цього шляху має бути рефлексія і підсумовування власної роботи, що в результаті дає змогу впроваджувати зміни і планувати подальші заходи. І саме це є підставою для оцінювання.

Оцінювання повинно гарантувати і уможливити школі ретельне звітування перед громадськістю, педагогічним наглядом, керівними органами – тими, хто відкриває і фінансує школи, і тими, кого називаємо «зацікавленими» школою. Оцінювання надає людям, що працюють у школі, знання, як саме потрібно діяти, щоб розвиватися індивідуально (конкретна особа як вчитель) і в команді (школа як організація).

Оцінювання може допомагати у запобіганні проблемних ситуацій і забезпечувати швидке і тривале розв'язування проблем, що вже з'явилися. Через подання позитивної зворотньої інформації оцінювання дає змогу працюючим у школі людям втримати чи збільшити рівень професійного задоволення і мотивації до праці.

Висновки. Сучасне трактування терміна «евалюація» в галузі освіти передбачає її сприйняття як інтегративної категорії оцінно-аналітичної діяльності в різних проектах по управлінню якістю освіти. В поняття «евалюація» вкладають весь спектр теоретико-методологічних і практичних робіт по систематичному дослідженню якості результатів і процесу освіти, що аналізуються на основі єдиної методології, поєднання кількісних і якісних методів для відстеження характеру і динаміки зміни оцінок за сукупністю показників якості, врахування впливу чинників, у тому числі і тих, що знаходяться поза сферою впливу системи освіти. Незаперечними аргументами на користь цієї категорії для соціологічного аналізу освіти є те, що, по-перше, евалюація являє собою соціальний

процес і соціальну дію, соціальну інтеракцію, а по-друге, те, що найпопулярнішими методами при проведенні евалюацій є методи соціології (інтерв'ю, анкетування, фокус-групи та ін.).

Отже, з погляду впровадження, евалюація належить до системних інновацій щодо поліпшення якості управління школою, вдосконалення навчально-виховного процесу тощо. Це тип наукових досліджень, на основі яких практичні дослідження можуть додавати імпульсів розвитку певній галузі суспільної практики. Якщо теоретичні наукові дослідження включають дослідження і перевірку, то практичні – пізнання і оцінку. Саме ця оцінка і на загальному, і на індивідуальному рівнях складає функціональне призначення евалюації. Основні фундаментальні якості евалюацій: корисність, виконуваність, коректність, точність. Евалюація виступає і як елемент культури педагогічної діяльності, і як інструмент організаційного розвитку, і як самоконтроль, і як знаряддя співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алехина С. В.* О мониторинге инклюзивного процесса в образовании [Электронный ресурс] / С. В. Алехина // Портал психологических изданий PsyJournals.ru. – Режим доступа: http://psyjournals.ru/inclusive_edu/issue/43983_full.shtml.
2. *Андрущенко В. П.* Якість освіти в дзеркалі сучасних вимог та експектацій / В. П. Андрущенко, В. Г. Вікторов // *Нова парадигма* : [журнал наукових праць] / голов. ред. В. П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма» – Вип. 93. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 3–19.
3. *Боднар О. С.* Організаційно-педагогічні засади експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загальноосвітніх шкіл : дис... канд. наук : 13.00.06 / О. С. Боднар. – 2008. – 18 с.
4. *Болотов В. А.* Системы оценки качества образования : учебное пособие / В. А. Болотов, Н. Ф. Ефремова. – М. : Университетская книга. Логос, 2007. – 192 с.
5. *Вайс К. Г.* Оцінювання: методи дослідження програм та політики / Керол Вайс ; пер. з англ. Р. Ткачука, М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. – К. : Основи, 2000. – 671 с.
6. *Гуськова М. В.* Эвалюация в образовании : монография / М. В. Гуськова. – М. : ИНФРА-М. – 2012. – 153 с.
7. *Дікова-Фаворська О. М.* Соціологічна концептуалізація освіти осіб з функціональними обмеженнями здоров'я : автореф. дис... докт. соціол. наук : спец. 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. – Запоріжжя, 2009. – 40 с.
8. Коллоквиум «Оценивание программ и политик: методология и применение» : сборник материалов / под. ред. Д. Б. Цыганкова. – Москва, 2006. – Вып. I. – 122 с.
9. *Коломоєць Т. Г.* Інформаційне та методичне забезпечення визначення соціального ефекту професійної діяльності працівників корекційних закладів освіти / Т. Г. Коломоєць // *Спеціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць / [наук. ред. Д. Ядранський] та ін. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2014. – Вип. 61. – С. 113–118.
10. *Коломоєць Т. Г.* Сучасна оцінка та напрямки підвищення соціальної ефективності професійної діяльності працівників корекційних закладів освіти / Т. Г. Коломоєць // *Грані*. – 2014. – № 10 (114). – С. 68–73.
11. *Колупаєва А. А.* Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / А. А. Колупаєва // *Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного*

- розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. – К. : «Педагогічна думка», 2007. – 458 с.
12. *Коморовска Г.* Оцінювання програм навчання / Г. Коморовска // Конструкція, реалізація і оцінювання програми навчання. – Варшава : ІВЕ, 1995. – С. 44–46.
 13. *Конажевські К.* Практична методологія / К. Конажевські. – Варшава : WSiP. – 2000. – С. 12–13.
 14. *Корпоровіч Л.* Сучасні концепції евалюації в контексті викликів регіонального розвитку / Лешек Корпоровіч // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 6. – С. 80–89.
 15. *Кузьмин А.* Мониторинг и оценка социальных программ [Электронный ресурс] / А. Кузьмин. – Режим доступу: <http://www.processconsulting.ru/doc/monitor.pdf>.
 16. *Мазурик О. В.* Освітній аудит як соціальна технологія діагностики та управління ВНЗ / О. В. Мазурик, В. В. Горбов // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціального управління : зб. наук. праць ДонДУУ. – Т. XIII. – Випуск 257. Серія «Соціологія». – Донецьк : Дон ДУУ, 2012. – С. 287–295.
 17. *Мазурик О. В.* Соціальний аудит: теоретичні засади та технологія застосування в Україні : монографія / О. В. Мазурик. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2013. – 316 с.
 18. *Макарова Е. А.* Эвалюация как неотъемлемая составляющая системы управления современным образованием / Е. А. Макарова, Е. А. Пальмова // Российский психологический журнал. – Т. 8. – 2011. – № 2. – С. 21–32.
 19. *Подольская Е. А.* Функциональное призвание образования с позиций эвалюации как инновационного оценочного подхода / Е. А. Подольская, В. Н. Назаркина // Трансформация социальных функций образования в современном мире : материалы междунар. науч.-практ. конф. Харьков, 17–18 февр. 2015 г. / М-во образования и науки Украины, Ин-т высшего образования НАПН Украины, Харьк. Гуманитар. Ун-т «Нар. Укр. Акад.» (редкол.: В. И. Астахова (гл. ред.) и др.) – Харьков : Изд-во НУА, 2015. – С. 325–330.
 20. *Подшивалкина В. И.* Оценочные исследования социальных программ: технологические аспекты / В. И. Подшивалкина // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : Юридична література, 2001. – Вип. 12. – С. 245–256.
 21. *Сачок М. В.* Американська евалюаційна школа: досвід вирішення соціальних проблем / М. В. Сачок // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 3. – С. 28–41.
 22. *Сачок М. В.* Теоретико-методологічні основи вивчення евалюації в системі соціологічного знання / Сачок М. В. // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 8. – С. 150–163.
 23. *Korporowicz L.* Interactive aspects of evaluation process: between analysis and animation of social change / L. Korporowicz // Evaluation in the Making. Contexts and Methods / Edited by Haber A., Szalaj M. – Warszawa : Polish Agency for Enterprise Development, 2009. – С. 54–62.
 24. Selected Comments to the Standards for Evaluation of the German Evaluation Society [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.degeval.de>.

Стаття надійшла до редколегії 15.10.2015

Прийнята до друку 22.10.2015

EVALUATION AS AN INNOVATIONAL SYSTEM OF EDUCATION QUALITY IMPROVEMENT IN SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE

S. G. Zdragat

*Odessa regional Institute of education quality improvement,
Nakhimova Str., 8, Odessa, Ukraine, 65000,
nml.sveta@gmail.com*

Reliable data about the quality of education in the modern world becomes a production resource, and the basis for successful strategies of quality management of education is based on such basic elements as broad view of educational outcomes and a combination of various methods for assessing educational achievements, quality of educational programs and the effectiveness of educational process. The article deals with the problem of scientific and practical value of such estimated category as evaluation and defines its functional role. The article examines the scientific and practical value of evaluation, determines its functional role in the sociological perspective based on international and inside-the-country experience.

The term «evaluation» in the field of education provides its perception as integrative category of estimated and analytical activity in various projects on education quality management. The concept of «evaluation» covers the entire range of theoretical, methodological and practical work on systematic study of quality of results and process of education. This is analyzed on a common methodology basis, a combination of quantitative and qualitative methods of monitoring of the character and dynamics of the estimates for aggregate indicators of quality, including the influence of factors which are outside the sphere of influence of the education system. Evaluation is seen as a system of innovative quality improvement of education in terms of school management and improvement of the educational process and is becoming a necessary condition for the further development of educational space. Thus, one of the main directions of modernization of education in Ukraine is forming evaluation culture as a factor which determines the value of scientific and educational programs and projects, as well as outlines the evaluation role in the democratization of educational space of our country.

Keywords: inclusion, inclusive education, assessment, evaluation studies evaluatsiya, evaluatsionny approach.